

Nr. 3. J u u n i , 1931. IV a. k.

Tartu Õhtuse yhisgymnaasiumi õpilaskunna ajakiri =====

Toimetus: R. Soom, A. Toom (päätoimetaj), A. Käsper
(vastutavtoimetaj), M. Ani, J. Feldman, A. Pensa, A. Põd-
ra, V. Raud.

Väljaandja: T. Õ. Y. Humanitaarsektsioon.

Paljund.: Kalmet - Tartus, Vladimiri tn. nr. 11 - 5.
=====

HÕISKA, NOORUSMAA,
tuli hing loitev,
hommik kui koitev!
Tõuse ja murra
raskuse rajad!
Päevad need sulle
ja sulle need ajad.
Hõiska, Noorusmaa!
Aeg on õppida
otsima õnne
ja selle eest surra...
Pildudes südameid
armastustulle,
astume vendluse
lunastusteid
ja otsime neid,
kes tulevad kaasa.-
Hõiska, Noorusmaa,
aated on meie,
me elule roaks.
Hõisked tao noaks
ja lõika kõik välja,
mis haisev ja kõdunev!
Noored rinnad,
rõhuga rajal!

- Üks on tee,
see kõigil meil ühine -
tee tormi ja võitluse.
Puhtaks me mõtete linnad,
me tunnete tänavad -
südame maantee,
millel sammume
julgelt ja kindlalt edasi,
noorusmaa! Noorusmaa!

1931.

A. Lepik.

E L U K U T S U B

Viator.

"Kuidas võin ma piisida paigal, kui aeg libiseb nagu jää me kuumade käte vahelt".

Puieestikud on hiirekõrvul ja lõhnavad, päevad muutuvad üha soojemaks, tsirgukesed laulavad ja tütarlapsed on kahekordselt hurmavamad; soe tuul toob põldudele maa hõngu, Romantilised hinged ameleavad aimustes, sentimentaalsed unistavad, realistide vori käärib ja pulbitseb. Iga päev lõövad lahti uutelt puudel pungad ja põlevad küünaldena, kuni "aja küpsed tarjad on täis; õhk päikesest, soojusest küllastunud ja süttinud meeled raugenenud. Siis on suve suur keskpäev, kevadeunelmate täitumise aeg. Ea- ja temperamendikohaselt võivad need unelmad olla mitmesugused, üheks üldiselt kandvaks tundeks nende juures on aga igatsus mitmekesiste ja uute elamuste järele, küllastumatu iha tunda ja tajuda ikka uut ja uut. See jumalik iha on, mis meist kujundab tõelise Inimese ja ilmakodaniku, tema abil avaneme Jumalale ja mõõtmatu- sele. See igavene rändamistarve ja kunagi mitterahuldumine on tiivustanud inimkonna surematuid loojaid. Kuid igaüks meist on kunstnik- looja ja filosoof- tunnetaja suuremal või vähemal määral, miks mitte meilgi järgida toda võimsat ajet. Vähesed meist viibivad aga süü- rases ümbruskonnas, mis iseenesest pakub alatasä midagi vahelduvat. Meil tuleb minna välja elamusi otsima, mida nooremana, seda parem: noor hing on vastuvõtli-

kum ja varem alates suudame endasse suurema hulga muljeid mahutada, neid eelarvamusvabamalt omistada ja õppida käsitlema elu avarapiirdelisemalt. Liikumist on vaja, liikumine on edu, kohal-seismine on tülpimine ja surm. Sääraseid tülpinud ja surnud vanu ja noori on meil ääretu palju. Kui seda saaks kõigile noorile selgeks teha ja neisse puhuda liikumistarbe kergitavat hõngu, et nad lendaksid laiali nelja tuule poole! Ja kui saaks neid teha kärsituks, et nad ei püsiks enam, sest tõesti "aeg libiseb kui jää me kuumade käte vahelt". Meil on tarvis kokku puutuda uute ja vöö-raste inimestega, neid õppida tundma, neid nägema eri olukor-ris ja ümbruskonnis, me ei või leppida ainult selle keskkonnaga, kus viibime alati.

"Neidude-tantsu"

autor.

Kujutlegem, kui palju on maailmas sündmusi, millest meie seisame kõrval ega näe neid. Elu kirevane kangas rullub mööda, kas peame olema vaid pealtvaatajad, selle asemel et ise olla tegelased? Romaane elada on om eti võrratult toredam kui neid lugeda. Me elame nelja seina vahel, tõuseme hommikul ja heidame sängi õhtul, aga meie ümber elab l o o d u s oma kirglikku elu, ja meie ei näe seda! Sellal, kui hommikul laisalt aeleme sängis, tõuseb päike avara mere kohal, paitab võluvaid maastikke, süütab elu, ja kui meie poeme palakate vahele, loojuta metsade taha luues piiritu rahu ja vaikuse, aga meie ei kasuta silmapilku, et näha seda üllast ja ülevat. Meie maal on ilusaid maastikke, meie rahva elu küllaltki huvitav ja omapärane, aga me ei viitsi seda vaadelda ega tähele panna, sest me oleme paigalistujad ega pole meil maailmamõistmisega suuremat asja.

Mu sõsarad ja velled!

Kevad möödub ja suvi saabub pea. Meie, koolirahva vaba aeg on käes. Ärgem laskem mööda ühtki momenti mitte midagi tehes või ainult mõnuldes. Nii tõeti kui oleme, see on enesetapp ja elu matmine. Suvi, mis veedetud ilma ühtki uut maastikku nägemata või ühegi suurema elamuse-ta, pole elatud suvi. Väljugem linnast ja tehkem matku

kodumaal! Uskugem, sellest on meile rohkem tulu kui aastasest õppimisest. Me näeme rännates uut, me kuuleme, me tunneme, me mõtleme, me seikleme, me elame elavat elu. Carpe diem!

ÕÕ RANNAL.
Anni Mõte

Õõ - tiheneb...
Merel mustab lainete mägi
pöösas pörnitseb pimedus.
Laev - läheneb...
Tuule taktis lehvib lippki
vargsi vihiseb vilistus.
Tee - väheneb...
Must kogu kobab künkal
ja vastab vilele valhoi!
Rand läheneb...
Laev peatub. Pimedal pardal
on plaskude plagin ja viina ohoi!
Õõ - taganeb...
Tuul puhub jälle hooti
ja pilved tõtvad ruttu.
Hommik - läheneb...
Rand tühi - lõõ või kooti,
ei päikegi enam upu uttu.

KAS VÕITLUS VÕI KOOSTÖÖ.

A. Audova.

"Võitlus olemise eest" - see lause on muutunud otse lõöksõnaks. Väga tihti võib teda kuulda. "Võitlus olemise eest" hulka loetakse harilikult võistlust ehk konkurentsi teenistuskohdade, ostjate ja turgude pärast, isegi streike, dumpingut, revolutsioone, terroristlike akte ja ka sõda. Võitvat tugevat elujõulisem. Tugevamaid ja tublimaid olevat enam õigust elamiseks. Kadugu nõrk, elagu tugev - nii hõisatakse.

Õeldakse, et kogu looduses valitseb armutu võitlus. Tõepoolest armutu on võitlus väliselt nii ilusas metsas. Tihedalt kasvavad puud noores metsas, ent suur enamik peab neist välja surema. Kiiresti kasva-

vad puud pääsevad võidule ja varjavad aeglaseltkasvavaid, kes on pühendatud paratamatult surmale.

Mittemingit armu! looo-st noorest kasvab vanaks puuks vahest 5 kuni 2!

Armutult söövad loomad üksteist. Haug, sudak, hai jt. tee vad suurt hävitustööd. Paljud linnud, kes ilusasti laulavad, hävitavad tuhandeid putukaid. Kullid, raskjad imetajad, nagu hundid, lõvid, tiigrid jt. murravad armutult teisi loomi. Need on kõigest üksikud näited väga levinud röövloomade kohta.

Sellisest armutust "võitlusest" lähtudes arvatakse, et inimestegi seas on võistlus ja äge võitlus kõige loomulikum nähtus, vahest koguni paratamatus ja üldine looduse seadus. Suur eksitus!

"Võitlus olemise eest" pole hävitus ega sõda. Ta on sigimise võitlus ehk "sünnituste võitlus" nagu õigusega väidab H. W. Siemens. Samas mõttes tarvitab teda ka Darwin. Sõda ja vaen, hävitus ei soodusta sigimist.

S i g i m i s t s o o d u s t a b kõige pealt ü h i s k o n d l i k e l u. Väga palju on ühiskondlike loomi. Mesilased, kumalased, sipelgad, herilased, termiidid putukaist, antiloobid, sebrad, hobused, veised, pühvlid ja palju teisi imetajaist, hulk linde elavad ühiskondadena, kus pole omavahel hävitavat võitlust. Hoopis vastupidi. Ühiskond rajaneb koostööl, vastastikusel abil. Ühisel jõul suudetakse end paremini kaitsta vaenlaste vastu, kergemini toitu hankida, soodsaid elamuid valmistada jne. Hulgana murravad sipelgad isegi suuri loomi. Hulgakaupa võivad hundid isegi karjale kallale tungida. Koostöö võimaldab sipelgail ja termiidel kasvatada seeni toiduks. Hulgana saavutavad mesilased tarus kõrge temperatuuri, mis soodus vastsete arenemiseks. Võiks tuua palju näiteid, mis tõestavad, et k o o s t ö ö a v a r a m a d e l a m i s v ö i m a l u s e d a v a b, nii et ühiskondlikud loomad võivad edukalt sigida. Rahulik koostöö teeb ühiskondlikud loomad tugevaks, võidukaks, nii et nad on maakeral

omandamud täiesti v a l i t s e v a k o h a . Nad on kõige arvukamad, vägevamad ja massi järgi osikohal. Halastamatu võitlus valitseb madalamate vormide keskel, kõrgelt arenenud loomad elavad rahulikkude ühiskondadena.

Inimestegi edu pant on koostöö. Ei silda ega raudteed, maja ega lennukit suuda teha üksik inimene. Kogu tehnika ja teadus areneb jõudsasti vaid rahvusevahelise koostöö tagajärjel: ajakirjus avaldatakse saavutisi üldiseks tarvitamiseks. Hiina on nõrk, sest seal on vähe koostööd: igaüks askeldab omaette oma põllulapil ja jõud kulub peamiselt toidu hankimiseks.

Halastamatu võitlus ei ole tarvilik. Tema asemele tõuseb ikka enam koostöö. Rohkesti sigivad ja valitsevale seisukohale tõusevad rahvad, kelle seas areneb koostöö kõrgele. Nemad on võitjad võitluses olemise eest.

Meil tahetakse teotseda omaette kitsa omakasu huves. See pole edu tee. Rahulik koostöö võimalikult hästi korraldatud suurettevõtteis - see on kõrgemale arenemise tee.

K A A S A E G S E I D .

A. Laan.

Koolivend Juhani Simsonil oli tunnis vastamise puhul tagavaraks õige haledakõlaline hääl. See algas lükkega alt ülespoole iga sõna eel. Häällest kuuldus nagu etteheide õpetajale, kes, ei tea miks, teda vastama sunnib. Veerevate higipisarate pühkimine näolt võttis kaunisti aega, selle järele raputas korduv kõhahoog keha ja takistas vastamist, samuti oli tarvis hääl puhata rõhmitseda ja siis neelda. Samal ajal aga otsis jalg naabri jalga, et sellele mõjuvalt astuda ja naabrile meele tuletada neid kohustusi, mis ligimesesarnasus igale peale paneb, kui naaber hädachus, ja avitamiseks abinõud käepärast, nagu sel juhul näiteks etteütlemine.

Ja miks küsib õpetaja nii järsku? Tõusmisel riiavad kuidagi tahvli nurka, see plaksus vastu lauda, krihvel veereb kallakul laual - püüa see kinni, eespool istuja liigutab end, ja reamat, mis tema selja najale pandud nii igaks juhuks, et esimest sõna vaadata, kui järg käest kadunud, langob matsatades põrandale.

Kui kodus kästi Juhani
"tükka" õppida, siis lubas
seda korralt teha, ainult
toob enne pangega vett tup-
pa, koorib natuke kartuleid,
võtab sõrmest pinnu välja,
läheb vaatab, kas pull on
lahti pääsnud, sest müra-
mist olnud kuulda, või toob
tarvilise raamatu naabri-Juku
käest ära. Pärast hakkas te-
da uni nagu sõge vaevama ja
tuli pugeda sängi. Hommikul
aga, kui riided juba sel-
jas, ei saanud enam õppimi-
sele mõelda. Oli tarvis koo-
li minna, et mitte hiljaks jää-
da, s.o. et enne teisi sinna
ja "luhtaknast" sisse pugeda
saaks.

Raamatud olid pealegi
kõik "harjuski" keeles, mil-
les hea kandam susisevaid
tähti, mida loeti ja hääldati nagu kellelegi meeldis,
kuid õpetaja laskis neid veel oma tahtmise järgi kor-
rata, kord üht, kord teist, nii ja teisiti.

Kui järg Simsonini jõudis, läks ta eriti rahu-
tuks, pöörles ja väänles, ähkis ja jõllitas silmi,
jooksis siis paar sammu ettepoole ja hüüdis hädalda-
valt: "Pasvolte võitti!" Tahtmatult jäid õpilaste ja
õpetaja silmad siis tema jälgedele peatuma.

Koolist sunniti ta lahkuma enneaegu, sest oli
läinud kord läbi mitme ukse keskööl teisele korrale
tütarlaste magamistuppa, et ainult proovida, kas saab
uksi nii tasa avada, et keegi ei kuuleks, nagu ta õpe-
tajale seletas.

Emalt sai ta tarviliste raamatute ja koolitarve-
te ostmiseks raha ja seda õige tihti, aga ei tea, kui-
das see juhtus, et kaupmees andis raamaturaha oest
alati kompvekke, millega ei teadnud ta muud peale ha-
kata kui tütarlastele jagada.

Nüüd on Juhan juba ammu perekonnaisa ja talupe-
remees. Valvab, et lapsed korralikult õpiksid ja sen-
ti kuskile asjata ei kulutaks. Ise ostab pühapäeviti
liitri "vabavett" või "vabariigi valget", et proovida
kumb parem, aga selgusele ei ole veel jõudnud.

KORD OLI,
Anni Mõte

Kord oli kevad nii kerge
ja päikesepaisteline,
Säääl sammus suvi nii selge
ja kõuekillane,
Siis päike uppus uttu
ja libises lehtki puul,
vilu vihma valas nuttu
ja tusaselt tuhises tuul -
ning sügis oligi käes.

::--::

R A H V A S A U N A S .

Hugo Härm.

Aurupilvist higilõhnu imitseb vängeid,
pesupingel hunnikud väntsket elavliha;
pesunõud, seebitükid, lehesed libedal põrandal,
äge vihtade robin ja dušide surin.

Tööline kõhn ja merimees tätoveerit rinnaga
nuustikuga mähivad vettinud nahka,
Elektripirn põiena pritsib valgust hahka
töösttüdind, vaevust kiprond nägudele,

Poisikesed, pladistavad veekraanide man,
vanamees laskub põrandale sirgu,
Kuuldub vaidlusi klassihuvest, kallist ajast oh-
ropu sõna sekka mõni ka pahvatab. /keid,

Kui ju küllalt seebitet, hõõrut ja vihaga ropsit,
leilist kui turti on tursund ja kibe,
välja siis tullakse, hiltud selga topitakse,
saunanaist rohitseva sauna eest tänatakse.
1931.

NAISLIIKUMISEST.

Alma Käsper.

Naisliikumine on naiste organiseeritud võitlus naiste poliitilise, sotsiaalse, majanduselise ja õiguselise seisukoha kaitseks ja elu paremuse poole juhtimiseks.

Naisliikumine on sügavasti ideeline ühiskondlik nähtus, ja selle ideelise õigustuse annab talle veene, et naine suudab anda ühiskonnale oma tööjõu, tahte ja võimiste õige rakendamise näol uusi väärtusi, mis aitavad kaasa meie elu parandamiseks.

Eeskätt tahavad naised parandada oma õiguslikku seisukorda. Naine tahab olla inimene ühiskonnas, tahab olla vaba, sõltumatu mehest. Meie ühiskondlikus töös on alased, nagu lastekasvatus, tervishoid, igasugune hoolekanne jne., kus naine

peab teotsema üldsuse kasuks, ja ta suudab seda oma elualalhoidva instinktiga paremini kui mees. Ja kus mehed pühivad naist avalikust elust, tegevusest eemale hoida, siis on see tingitud sellest, et nad naises näevad endile võistlejat. Kuid fakt on, et naine

võib mõnel alal enam korda saata kui mees /kasvatus/.

Toetudes Fr. Schille-ri väitele, et maailma valitsevad nälg ja armastus, võib ütelda, et maailma valitsevad naised. Naine jagab armastust ja võitleb nälja vastu. Armastus on kasvanud püüdest oma kallimat vara-last nälja eest hoida. Meie peame tänama naisi, et

oleme jõudnud küladeni, linnadeni, kodudeni. Sest naise sallimatus rändava elu vastu on meid juhtinud arm-

A u t o r .

sasse kodusse. Naine oli esimene, kes taltsutas metsloomi, esimene, kes toitu otsis taimedest.

Kui mees eelajaloolisel ajal ainult küttis ja sõda pidas, siis naine levitas rahuaadet. Meie praegusaegade naised on üle ilma koondunud rahulipu alla ja kasvatavad tulevasi ilmakodanikke rahu vaimus.

Naine on ülesehitaja, meie kodu kaunistaja - ja mida avaram on ta silmaring, seda teadlikum on ta oma töös ja kohustusis, luues ilusa ja armsa kodu.

Ajalugu tunneb suuri naisi, kunstnikke, kirjanikke, teaduseinimesi. Naised on troonil istunud, riike valitsenud, ja paremini kui mehed.

Inglismaa ajalooos on eðurikkam ajajärk, kui troonil istus naine-kuninganna Elisabeth.

Keisrinna Katariina II valitsemisaeg on (34 a.) viljarikkamaid Vene ajalooos.

Ta on edendanud Venemaal haridust, asutades ühe aastaga Peterburis loo kooli. Naisena tundis ta huvi rahva hariduse vastu ja on püüdnud parandada talupoegade seisukorda. Inglise saadik Venemaal a. 1762 oli ütelnud: "Keisrinna ületab kõige järele, mida ma olen vöinud tähele panna, kõik inimesed siin maal oma andekuse, usinuse ja teadmuste poolest."

Hiinariiki valitses osavalt U-Tse-Tian.

Hiljem valitses Hiinas jälle naine Tse-Ki ühes oma pojaga keiser Kang-Sui'ga.

Praegu on vallanud naisliikumine kogu ilma. Kõik naised on valvel oma õiguste eest, võites endile ikka uusi ja uusi seisukohti meeste kõrval.

Rajalasi.

"Ni Kola ma ei ole."

Naisliikumise keskoondiseks on Rahvusevaheline Naisliit, kuhu kuulub praegu 40 rahvuslikku liitu. Rahvusevahelise Naisliidu juhatajaks on lady Isabel Aberdeci, kes on ka tuntud agara naistegelaseks rahvusevahelise koostöö ajal.

Eesti esimene naisõiguslane, kirjanik, koolitegelane, karskuse-aate eest võitleja Lilly Suburg sündis 20. juulil 1841. a. Ühe-Vändra Rõusa mõisa aadamehe tütreks. Pärnu saksa

tütarlastekool ja mõisa oma õhkkonnaga surusid oma pitsati noore eesti neiu ilmavaatele. Hilisemad aastad viisid Lilly Suburgi konfliktide eluga, ta pettus ja muutus sakslaste vaenlaseks. Tema enda tunnistuse järgi sai ta elu pöördepunktiks C.R. Jakobson'i ilmumine Väändrasse a. 1873. Alateadvuses püsinud rahvuslik tunne murrab end esile ja Jakobson'i õhutusel kirjutab L. Suburg oma jutustise "Liina", eesti tütarlapse eluloo, mis kujutab autori sisemist võitlust saksastamisega ja viimasest vabanemist.

A. 1880 asutas L. S. Pärnu tütarlastekooli, kus ta esikohale tõstis emakeele. Hiljem kolis ta oma kooliga Viljandisse. See oli esimene kõrgem tütarlastekool, kus vene ja saksa surve all valitses eesti vaim. Paljud naised viisid siit isamaalist äratust taludesse ja linnadesse. 1888. a. andis ta välja perekonnalehte "Linda", kus ta agarasti võitles naise õiguste eest.

Sellest, kuidas naisliikumisidee temasse peatuma jäi, kirjutab ta oma mälestises. Tema isatalu saunas elas tubli linasiduja Piibu Jaan ühes oma naisega. Kord tõi Lilly Suburg Jaani kõrtsist koju ja nägi, kuidas Jaan oma naist käitles.

"Anna pink, aita mu jalad lahti võtta!" Naine teigi, mis mees käskis, vanu purjus karu nõudis. Partsti! pani see naiselc oma copase kapa pähe. " Tee ruttu, mis sa nii kohmetanud oled!" Vaene ori ei saanud ju sopa-soid pastlanõure nii ruttu sõlmist lahti. Naine tõi ahjust sooja suppi, pani lauale. Mees nihkus pingiga lauaäärde ja võttis lusika kätte, aga ei saanud suppi suhu, käsi värises. "Mis sa vahid, sööda mind! Sa oled mu naine, pead mind teenima, mu käsku täitma." Ja Suburg kirjutab: " Ta viib taha kõrtsi, teenib kurja ja tuleb koju, teda, hirmul ja südamevalus ootavat naist piinama - tomale oma pea, mõistusetu pea, orja - peremehe õigust üles näitama. Sedaviisi annab kirik just toorusele, ülekohtule võimuse kätte. Ausameelsed, haritud südamega abielupaarid, nagu meie vanemadki olid, ei tarvita seaduseparagrahve, nende armastajatesse hingedesse on nende elu eeskirjad kuldtähtedega üles tähendatud. Aga just nende tooreste vägimeeste pärast peavad lau-lamusevormelid, mis üht inimest teise peaks seavad, muudetama. Sain nüüd korraga aru sellest naiste nõudmisest, mille üle väljamaa kirjadest olin lugenud. Piibu-Jaani tragöödiast saadik ei ole naiskõisimus mu hingest mitte enam kustunud."

Ja teises kohas oma mälestusi lehitsedes ütleb

eesti esimene naisõiguslane: "Ei, abielud võivad ainult siis õnnelikud olla ja kultuuri edendada, kui mees ja naine ühesugusel haridusastmel seisavad, kui mitte ainuõigus üksinda ei valitse ja teine ainult tema tahtmiste masin ei pea olema."

See rahutu, otsiv eesti esimene ärkamisaja nais-tegelane suri 8. veebr. 1923.a. Valgas 82 a. vanaduses

Ja Eesti naised austasid oma eestvõitlejat, püstitades talle 12. sept. 1926.a. mälestussamba Vana-Vändra kalmistule.

Lilly Suburgi püstitatud naisliikumise sihitulbad - võimaldada naistele haridust ja kasvatada neist teadlikke inimesi, kes suudavad ja tahavad osa võtta kõigist rahva eluvaldusist ja püüdeist - jäid püsima mitmeks aastaks.

1906.a. asutasid Tartu naised esimese naisorganisaatsiooni "Tartu Eesti Naisselts". Kuni 1917.a. revolutsioonini oli mainitud selts naisliikumises juhtival kohal. 1917.a. maikuus Tartus peetud esimene ülemaaline naiskongress näitas, et naised on teadlikud kodanikud ja tahavad iseseisvas Eestis maksma panna oma õigusi ja kanda kohustusi. Teisel ülemaalisel naiskongressil Tallinnas veebruarikuus 1921.a. asutati Eesti Naisorganisatsioonide Liit. Ja alles selle liidu loomisega sai Eestis alguse korraldatud naisliikumine. Liit seadis omale sihiks parandada naise õiguslikku olukorda. Liit kuulub ka 1921.a. pääle Rahvusvahelisse Naisliitu.

On naisliikumisel ka tagajärgi?

Julgesti võib ütelda, et on, kuid selle kõrval, mis saavutatud, on veel palju teha ja võidelda.

Meie aeg ei tunne suuri naisi, kes valitsevad riike kõrgelt troonilt, kuid tunneb suuremeelseid naisi, kes oma tööjõu kulutavad töötades ühiskonna häaks, osa võttes seaduseandlusest parlamentides.

Eesti naised on sel alal vähe korda saanud, sest need üksikud, kes võtsid osa Asutava Kogu tööst (7 naist) ja Riigikogust /I Riigikogus - 2 naist, viimases 2) ei jõua suure meeste ülekaalu tõttu kuigi palju oma huve kaitsta.

Sellevastu on soome naised valinud oma parlamendi 200 liikme hulgast 17 naist (1924.a. andmed).

Taanis suri 1928.a. Taani naisharidusminister Svina Bang, kes oli üldse esimene naisminister. Inglismaa hindab oma naiste tööd, määrates vastutusrikkale kohale naise, nimelt valiti 1929.a. tööministriks

Margaret Grace Bondfield.
Naine, kes rahuaadet ja le-
pitusvaimu endas kannab, on
6 miljoni organiseeritud
töölise juhiks.

Nõrga häälega lühike
50. aastane naine korraldab
streigi, millest osa võtab
70 tuhat töolist --- see
on kujukaks näiteks, et
naine suudab palju teha.

Pole ükski politika see,
kus naine on näidanud oma
suuri võimeid - naine tead-
lasena on ka omale väärse
koha võitnud.

Tunneme kuulsaid
naismatemaatikuid, nagu seda
oli Sofia Kovalevski
(1850-1891) jt.

Alles hiljuti krooniti
esimese auhinnaga noore Poola

naisarhitekti Adrienne Gorska' Shakespeare templi ka-
vand. Inglismaal on noor tõusev täht arhitektuuri alal
Elisabeth Scott jne. Naisi on ülikooles loodusteadlas-
tena, keemikutena, filosoofidena, ei jõua nimesid loon-
dada. Isegi on olemas naisprofessoreid: Londonis psüh-
hologia-õppetoolil Beatrice Edgell, Preisimaal Lydia
Rabinovitsch Kempner jne., kunstnikest, naisluuletajaist
kirjanikest, heliloojaist rääkimata. Neid on igal maal
ja igas riigis.

Ja sarnaseid nimesid, nagu Selma Lagerlöf, Ellen
Key, Ricarda Huch, Mathilda Rotkirch, Aleksandra Kollon-
tay jne. tunneb iga vähegi teadlik naine.

Naine on näidanud, mis ta võib, kuid palju on veel
teha, sellepärast naised, tõmmakse kokku read, tõstke
kõrgele valge rahulipp ja ühiselt astuge välja oma sihte
kaitstes. Teha on veel palju. Kuid naine on näidanud, et
ta ta suudab ühiskonda paremuse poole juhtida, raken-
dades end tahtega tööle.

Hüüan ühes meie noorus-luuletaja A. Kallits'aga:

"Sa inimene oled - siiski, enam -
jää---ahelatest pääsev merilaine.

Sa, Eesti usk ja lootus, tõusev naine!"

Tartus, 12. II 31.

U U S K E V A D .

Anni mõte.

Näe, jälle puistab õisi, õisi
naitiv kui esimene kevade,
kas oli enne teda teisi,
see teadmata jääb temale.
Las taevast palju pilvi käia,
üks uued ole pilvedki.
Ja närtsind kevadest ei leia
nad mitte ainust jälgegi.
Ei lilled mälestusest hala,
ei laula õõsel künnilind;
Neist hommik pisaraid ei vala,
ei hõõgu õhtul vetepind.
Ja pääsematu surma püüe
ei puista puioit lehtegi,
kui ookean, kui tõusev laine
nad olevikus täiesti.

Õ Õ .

Õine vari langeb
linna tänavail,
tähte sära kaugel
tumeõail alleil.
Üle taeva stepi
lõppematul teel
pilved need ei lepi
puhkusega veel.
Emajõgi unab
kiirelt üle luha,
nets ta kaldal mühab,
natab laine koha.
Käärud Peipsi lähed
seisvad peeglina,
Väljad puie vahel
paistvad helgeina.
Sügav sinitaevas
vaatab, naeratab,
puhkab omast vaevast,
naer see uinutab.

A. M.

L A I S O O .

Ah Laisoo, Laisoo, rõhub sind vanne!
Ilmlõpmatu oled sa nüüd ja enne!
Sinu hallus, ääretus
on kui piinav ahastus,
ei mõõta mina sind saa,
sa lõputa maa!
Ei vähenda sind õõ ega videvik,
nii oled kui viha, kui igavik.
Pilvedki on väsiman, vaevan
all valu ja kurbuse taevan,
venib su verstade rõng,
ei lõpule tule veel järg.
Nii pilvede ääretu vöö
kaob kaugusen sinna kun õõ
ja vilguvad taevasen sinan,
tähedki lõpmatun vinan.

Oh Laisoo, kelleltki oled sa neetud,
et neis ahelais on mindki kinni peetud?
Tõsi, põllud ja väljad on piiratud, su vaevad,
on rajavahesid täis kui kaevad,
aga sinu oled kõigist kui hüljatu,
ehkki su pind pole külviks viljatu.
Meeleldi ei astu sinule inimjalga,
mööda minneski pöördub kõrvale palga.
Nii oled sa õudne all sinavat taevast,
üksik kui inimhing, kes puret on vaevast.
Et oled nii üksik, nii põlat, nii vihat,
siis tahtmatult oled mu mõtetes ihat.
Sa pole ses süüdi, et oled nii lage,
ja taimekasv sinul pole küllalt sage.
Eks sinugi aastad järjest kao
ja igavikku - su enda põhjatusse vao!
Ei ela see kauem, kes kõigist on eelistet,
kes endagi hinges on liiga ülistet.

Ah Laisoo, end tahaks sulle lähemal surru,
ei sinu laps sünni hingetusse inimurru!
Sinu süle tagasi tõttan jälle
ja oma südamegi hoian ainult sulle!
Sa oled mu ainuke sõber, mu päik',
olguigi et petlik su laugaste läik.
Oma elugi sulle pühendada pole paha!
Enam inimesi kui sind ei armastada taha!

T E E L .

Hallid pilved katavad taevast - nende all sammub naine kompsuga. Tuul rebib ta kehvi rõivaid - limase käega puudutab ta nägu.

Tee on porine. Rentslite vesi ei pöögu. Telefoni traadid hundavad.

Naine on väsinud, komps vaevab käsi. Sõidaks keegi võtaks pääle!

Taha jääb mets, suur ja must nagu müür. Tema ette tõusevad mõned kuused nagu vahid.

Sõitjat aga ei tule, ei tule ega tule.

Traatide laul kõveneb. Hakkab häarduma. Vedruvanker sõidab vastu, pritsib pori. Varsti ta lõgin kaob.

Enne lõplikku pimedemist sõidab kaks vankrit. Esimeses on mees püsti, nõotab hobust.

"Nõõ, kurat, nõõ..."

Teises on poisike.

-Palun, võtke pääle!

Poisil on käsk antud mitte kedagi pääle võtta.

- Nõõ, nõõ... Ta mälestusse jääb kaks paluvat silma.

Vihma hakkab sadama - jämedat vihma.

Inimene kompsuga on väsinud, nii väsinud. Nii palju maad on veel minna.

Kaugel ees veerevad kaks vankrit

Tuleb suur ja must õõ.

13. 4. 31.

A. Piir.

SEE UNI AINULT OLI.

Kõik otsustet - see uni ainult oli,

välja ajast esimene rumaluse kiir.

Mul harva elus oli vaba voli,

sest iga õnne lõikus kahtluste rapiir.

Kahtlus tõe avastas mul igas hinges,

nii südamesse lumi aina kuhjus hange.

Ei võpata ma enam mehe pilgu kõrgepinges,

mus kõik on surnud, külmunud ja kange.

Mees, armastus ja joovastus -

Teil ütlen veel vaid: "hüvasti!"

Laske jääde mulle - üksindus,

Teid seltsiks endale ei soovi tõesti!

19-V-1931.

A. M.

On inimesi, kes tähelepanematult silmapiirile ilmuvad, saman vaikselt kaasa töötavad ja jälle siis märkamatult, nägematult kaovad. Jääb järele vaid nende töö, mis neid meelde tuletab kaua, seob nende mälestust nägematute niitidega, ja ei lase neid inimesi nii kergesti unustada.

Võib öelda, selline oli ka meie ajutine õpetaja prl. Helmi Eller. Tõsi yhavoogav elu teda mõneks ajaks meie rühmavasse, õppivasse perre, sidus teda meie yhisesse suurde tööle.

On raske öelda, mis meid enim temale lähendas - kas oli see, et ta tundus meile rohkem omasugusena, julgeti selletti vabamalt endi mõtteid väljendada, või pei-

R a j a l a s i

"Põisid, pangem torud
hüüdma!"

===== pidi ta tarvitama meie tööde
arvustamiseks, parandamiseks, kuipalju öötunde pidi ta
kulutama kiiretempo albumi väljaandmisel trykipoog-
nate korrektuurimiseks, kuivõrra temagi võis olla oma
pysivusega eeskujuks. Ent ei kao ta töö, ta ant eesku-
ju. See elab edasi ja kohustab meidki suuremaiks yles-
andeiks.

Ja tõesti, kuigi meie ei pillu lahkujalle järele
hilli, ei ytle tema lahkumiseks kumisevaid sõnu, anna-
me lubaduse - võtta eeskujuks, omandada seda, mida
väärtslikku suutis temagi anda meile.

Kaudu meie töö, meie pyyete, pyyame mälestada te-
da!

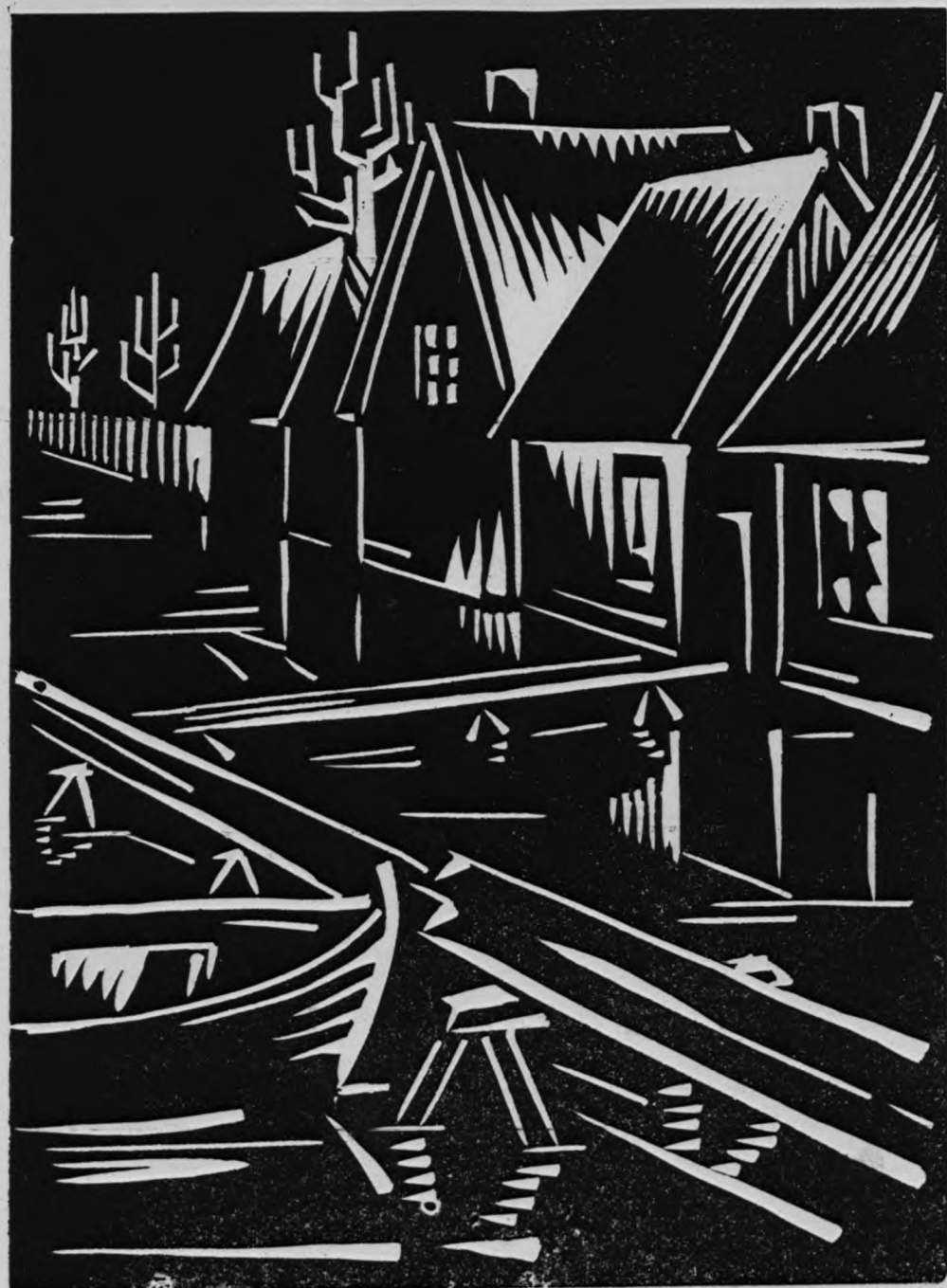
"Raja" toimkond.

J.K.: Mõtteid hubaseid

Meeleolu tubano,
Toakse tilluke,
väikene.
Tudiseb tuluke
laual, tilluke
lambike.
Mõtlen mõtteid,
mõtteid omaseid,
hubaseid.
Teised joht uinusid,
Nägid unesid,
omaseid.
Mina vaid meeleolutsin,
mõtteid mõlgutin,
kulgutin.

Pardonks.

K A A S V Ö I T L E J A I L E .

Ammu see oli, kui alustime olevat teekunda?! Ammu see oli, kui trotsivalt ytlime valitsevale loiduselle, tuimuselle ja ykskõiksusele yleskutsuvaid sõnu, kutsusime uuesti sammuma tolele rohtumakippuvalle rajale?! Nii lohutuskõrged ja kauged näisid veel tookord need mägede harjad, millele poole me suunetlime samme,

Nii koletu pikk ja vaevakas näis olevat too teegi, millele me sõandand astuda.

Ent kasvas me hulk, tulid kaasa me ideedekyllased noored, lisandus meile endisi rajalasi ja suur osa õpetajaskunda. Ja nii kaduski kergesti, kiiresti me yhasammuvate jalgade all seegi, me neljas teekund - een ootaman viies.

Ent nyüd - aeg on ant hetkeks puhata; on ant võimalus lyya silmi teht tööle, hinnata seda ja tunda, mida on sellen eksit, mida vaja uuesti teha, mida jatkata.

Aeg on ant ammutada uuesti en-

din täis pulbitseva energia, teotakte ja elurõõmu astjad!

Löögem kinni omad läbiuurit raamatud, täiskirjutet vihud! Ajagem raksuden sirgu oma kyyruvajunud selg ja toogem päikesesärra oma toahämarusen-tuhmunud silmad!

Oleme astuman suvve, oleme seisman kõikjalavaldu-

Laisoo laulik.

va elu kynnisel. Me tee, m^a rada peab minema nyyd
õhuliste avaruste, siniste metsade ja kohisevate ve-
te manu! Kogu maailm, kogu elu on avat meile.

Ja siis, kesk suviseid päikesekiiri, kesk rut-
tavaid vesi, all kumera sinetava taeva tunneme alles
paremini oma ylesannet, oma suunda ja nende väärtust.

Tullen tagasi kord siis sellelt jõulise elu,
ürgse ilu ja päikese maalt - - suvest - - on me
pruunistund näon enam elujulgust, me terven kehan
enam elutahet, me säravain silmin ja soonilisin
musklein enim teovõimet.

Algab siis uus rynnak, uus teekund läbi sini-
mustade taliööde, läbi sädeleva lume ja vilkuvate
tähtede...

Ei me ial siis kergesti murdu, ei väsi...

"Raja" toimkund.

Vahelehed nr.nr. 1,3, ja 4 J. Feldman'ilt, nr. 2. -
O. Nuumalt.

Karikatuurid lk. 3,5,7,10,18 ja 19 J. Feldman'ilt,
lk. 9, 13 ja 17. O. Nuumalt.

Kaas J. Feldman'ilt.

